

אשכולות

העלון השבועי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

פרשת במדבר

גליון 420 | ב' בסיון תשע"ז
(שנה אחת-עשרה)

כניסת שבת 19:16
צאת שבת 20:21
סוזק"ש מג"א 08:25

כל יוצא צבא

אורי רוזנבלט (ה')

ספר במדבר - חומש הפקודים, פותח ע"פ כינויו במובן מאליו - מפקד.

אולם הקושי מתעורר כבר עם תחילתו, מדוע דווקא עתה - יותר משנה לאחר יציאת מצרים - פוקד אותם לראשונה?

קושי נוסף נשאל כמובן על הפירוט הארוך כ"כ בפס' הפותח את הספר - לשם מה לציין שוב את היום, החודש והמיקום של הדיבור הנפתח?

קושי שלישי שעולה מהפתיחה של הספר¹ הוא החזרה הכפולה של שני דברים: האחד - שמות הפקודים יחד עם משה ואהרן (מפורטים בפתיחה ובפרק ב' ביחד עם כל שבט כנשיאים)² השני - המספר של הנפקדים בכל שבט שמפורט גם במפקד עצמו (פרק א') ולאחריו מיד גם בסידור הנסיעה של עמ"י (בפרק ב').

הקושי האחרונה שנעלה כאן מובאת מדברי המדרש (במדבר רבה ב, ח), כשהקב"ה אומר למשה לסדר את השבטים אומר לו משה כיצד לסדר אותם? אם אגיד לאחד לחנות בצד מזרח ויאמר לי שאין מקומו אלא בדרום וכן כל שבט להיפך עכשיו נמצאתי מעורר מחלוקות בין כולם.

ז"א שאנחנו צריכים להבין למה יוצא משה מנקודת הנחה שהשבטים לא יהיו מוכנים לקבל את החלוקה שייתן להם ללא קשר לנטייתם? האם יש להם ברירה אחרת?

התשובה לכלל הדברים נעוצה בהבנה של התזמון³ של הפרשיה המובאת כאן.

אילולא היינו כולנו חכמים נבונים ויודעים את התורה, לא היינו יודעים שמכאן ועד כניסתם של בני"י לארץ ישנן עוד 38 שנים. אולם על מנת להבין את רצף הפרשיה שלנו, יש להעמיד את מיקומה בהתחלת ההכנות לכניסה לארץ.⁴

הקב"ה נתן לנו את התורה, הסתיים תהליך התשובה על חטא העגל, וכעת לפני שאנו נכנסים צריך להכין את הצבא העתידי של העם לקראת 'כיבוש ונחלה' של הארץ המובטחת.⁵

השלב הראשון בכל יום בשירות בצה"ל כידוע לכל חייל הוא מסדר - ז"א בירור כמות החיילים הנמצאים כאן כרגע. כך גם עושה הקב"ה לעם ישראל! קודם כל סופרים את החיילים שנמצאים פה, ולאחריו מסדרים אותם ע"פ הסדר למסעות.⁶

ולכן סדר הפרשיות אצלנו כך הוא, ולכן נכתב גם הפסוק הראשון באריכות.

מפורט לנו היכן הם עומדים והיכן מדבר עם משה - בכדי להסביר לקראת מה הם הולכים. והוא גם התשובה לקושי הראשונה שהקשנו, כי מאחר ורק עכשיו נדרשים לצבא אזי כעת השעה לפקוד אותם מספרית כדי לדעת כמה חיילים יש לנו. החזרה הכפולה על כך היא לשם ההברה מי הם המפקדים המובילים של כל אחד מהשבטים וכך גם המספר - כי לפי הסידור לתנועה שם יופיע שוב המספר של היוצאים לקרב.⁷ א"כ לקושיה האחרונה שהבאנו, יש להסביר כי משה חושש שכל אחד ירצה להיות הראשון - זה המסתער בראש הכוחות כולם ואם ישימו מישהו במאסף למשל אזי יתרעם על כך! ולכן עונה לו הקב"ה במדרש: "מסורה היא בידם מיעקב אביהם, כשם שהקיפו מיטתו כך יקיפו המשכן". כלומר ביכולתם להבין את חשיבות כל אחד מהתפקידים והמקומות בצבא ולדעת שכל שבט יש לו היכולת המיוחדת שלו, והתרומה שלו למאמץ המלחמתי הכולל של עם ישראל.

¹ בהתייחס לכלל הפרשה הראשונה או לפחות לשני הפרקים הראשונים בספר.

² אפשר גם להקשות למה מוזכרים בתחילה כאנשים שהקב"ה 'בוחר' בהם "במקרה", ולאחר מכן כנשיאים. ולא נרחיב בזה.

³ טיימינג בלע"ז.

⁴ כשהפרשה אצלנו היא הראשונה, כפי שנסביר מיד את מטרתה. לאחריה נמצאת פרשיית הלויים, ולאחר מכן פרשת המרגלים. כשפרשת נשא בתוך מדברת על חנוכת המשכן כחלק מתהליך ההכנה לכניסה לארץ כפי שאנו רואים לבסוף אצל יהושע (יהושע ו').

⁵ ניתן להוסיף קושיה ממה שאומרת התורה בפרשת בשלח (שמות יג, יז) ויש מה להשיב בזה ואכמ"ל.

⁶ כך גם נוהגים היום, לפני יציאה למסע עושים ספירה כללית של החיילים ומיד לאחר מכן מעמידים בטור ליציאה למסע ומחלקים מספרי ברזל.

⁷ וכך נוהגים ג"כ בצה"ל לעשות שב"צ לפני כל יציאה מהבסיס ושוב לפני תחילת תנועה.

קוד באתר: 7607

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshckolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתיאל סופר

יעקב אביעד דואני

מרכז הראוי"ה

כעסה, והוועד הפועל הערבי אף הזהיר את פלומר, הנציב העליון, שאם לא יבטלו האנגלים את הטקס, הוא לא יהיה אחראי לתוצאות. תגובתו של פלומר הייתה "אין אתם רבותי מתבקשים להיות אחראים לדבר, אני הוא האחראי, ואני אהיה שם".

הרב קוק שהשתתף בטקס, נשא נאום, ואף חיבר תפילה מיוחדת לכבוד האירוע. בתחילת דבריו הזכיר הרב מדרש מהפרשה, עה"פ "איש על דגלו לבית אבותם", שכאשר נתגלה הקב"ה על הר סיני, "ירדו עמו רבבות של מלאכים, והיו כולם עשויים דגלים דגלים. התחילו ישראל מתאווים לדגלים. א"ל הקב"ה, חייכם שאני ממלא משאלותיכם. נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול, ימלא ה' כל משאלותיך". מיד הודיעו הקב"ה ואמר למשה לך עשה אותם דגלים כמו שנתאוו".

הרב ראה את הדגל שבמדרש כפשוטו, וע"כ לא התנגד להכנסתו לביהכ"נ. לדעתו הדגל מסמל את התחלת הגאולה ואת השאיפה הלאומית וייחודנו להיות ממלכת כהנים, והחיליים נושאי הדגל הם "כצבאות קודשים, כמלאכי השרת נדמו ל". כמו"כ מזכיר הדגל גם את הקדושים שמסרו נפשם על כיבוש א"י, ובכלל מסמל הדגל את "ראשית צמיחת ישועתנו", ואפשר לקרוא עליו "נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול, ימלא ה' כל משאלותיך", ובפסוק זה סיים את נאומו (וע"ע באריכות במאמרו של הרב שבת, 'המעין' ניסן תשסט).

היחס של גדולי ישראל לדגל אינו אחיד. במאמר אחר כבר ציינו את יחסו של הרב סולובייצ'יק זצ"ל לדגל ישראל. מנגד מזלזל הרב משה פיינשטיין זצ"ל בדגל. בתשובה לשאלה אם מותר להכניס דגל לביהכ"נ, כתב שאמנם אין בזה איסור, אך "הוא עניין הבל וטוטות", ומן הראוי לסלקו, אך לא בדרך של מחלוקת (שו"ת אגרות משה ח"א סי' מו).

לרב קוק זצ"ל נקרתה הזדמנות להביע דעתו בנושא הדגל, כאשר מלך אנגליה מסר את דגל הגדודים העבריים, שלחמו בצד אנגליה במלחמת העולם הראשונה, כדי שיניחוהו במשמר בבית כנסת בירושלים. הדגל אכן הוכנס לביהכ"נ 'החורבה' בשנת תרפ"ה. בעיתונות הארצישראלית דאז תואר הטקס כיום היסטורי בתולדות א"י, שכמותו לא ידע העם היהודי "מזה אלפיים שנה". "מתוך גאווה לאומית והכרה עצמית, נשבעו חלוצי הגדוד העברי להגן על דגלם העברי... ואת הדגל הזה, דגל העם העברי, מחזירים עתה למקומו, למרכז האומה העברית, לירושלים, והדגל הזה נתקדש אח"כ ע"י הגדוד העברי בקדושת הגוף, בקדושת דמים... והלב מתרחב מרוב שמחה, והעין דומעת דמעות גיל, יש לנו דגל".

גם הקהל הגיב בהתלהבות. יותר מעשרת אלפים איש ריעו שעה שהדגל עבר ברחובות ת"א, וכך היה גם בירושלים, שם הועבר בתהלוכה, בליווי תזמורת המשטרה, עד שהגיע לעיר העתיקה. העיתונות הערבית

לימוד תורה מול חיי משפחה

ניצן מנדלבלט

פתח באסכתא

ב. איגרת ר' אביתר בגיטין

א. פתיחה

בגיטין (ו ע"ב) הגמ' מביאה הלכה בשמו של ר' אביתר ולאחר מכאן מביאה הגמ' את ערעורו של רב יוסף על דמותו של ר' אביתר:

איתא בגמ' (קידושין כט ע"ב):

אמר רב יוסף: מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא? ועוד, הא איהו דשלח ליה לרב יהודה: בני אדם העולין משם לכאן הן קיימן בעצמן ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו בין וישתו, וכתב ליה בלא שירטוט, וא"ד יצחק: שתים כותבין, שלש אין כותבין, במתניתא תנא: שלש כותבין, ארבע אין כותבין!

ת"ר: ללמוד תורה ולישא אשה - ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה, ואם א"א לו בלא אשה - ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה. אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה: נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה. ר' יוחנן אמר: ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה? ולא פליגי: הא לן, והא להו.

א"ל אביי: אטו כל דלא ידע הא דר' יצחק לאו גברא רבה הוא? בשלמא מילתא דתליא בסברא - לחיי, הא גמרא היא, וגמרא לא שמיע ליה; ועוד, הא ר' אביתר הוא דאסכים מריה [הקב"ה] על ידיה....

מדברי פשט הגמ' ובייחוד מדברי ר' יוחנן עולה שישנה חובה פשוטה המוטלת על כל בעל פרנס את אשתו ובני ביתו וכן כל חתן מתחייב בכתובה. אך מפירוש רש"י בסוגיא עולה אחרת:

ובביאור דבריו של ר' אביתר ביאר הרמב"ן שם שכוונתו לבקר את ת"ח שהיו עוזבים את בתיהם שבבל כדי ללמוד תורה בא"י, ומפקירים את פרנסת ביתם, וגורם לכך שמשפחתם יורדת מנכסיהם ויתנו את הילד בזונה' מלשון מזונות, היינו שמדרדרים לעוני מחפיר שבגללו עליהם למכור את ילדיהם עבור פרנסה ח"ו.

הא לן הא להו - בני בבל היו הולכין וגורסין משניות התנאים בא"י, ומתוך שלומדים חוץ למקומם - אין צרכי הבית מוטלים עליו, נושא אשה דהוה בלא הרהור ואח"כ הולך ולומד תורה'.

והנה בפשטות הסוגיא רב חסדא כעס על ר' אביתר רק על עצם זה שלא שירטט את הפס' שציטט באיגרתו, אך נראה יותר לומר שרב חסדא כעס על עצם ביקורתו של ר' אביתר שהעז לבקר את ההתנהגות השכיחה בימיהם שהיו גולים למקום תורה מבלי להתחשב כלל בצרכי ביתם ומשפחתם.

להו - לבני א"י הלומדים במקומם, אם נושא אשה יהו צרכי הבית מוטלים עליו ויבטלוהו.

ובאמת לאורך הש"ס מצינו שדרך העולם היה לישא נשים ואחרי כן היו יוצאים ללמוד תורה במשך שנים רבות והביא את כל הדוגמאות לכך בהרחבה רבה בשו"ת 'משנה הלכות' (חלק ז' סימן סז) וסיכם שם בזה"ל:

מפירוש רש"י עולה שחובת לימוד התורה באיכות [בארץ ישראל] גוברת על החובה לפרנס את האישה ובני הבית. ודבר זה לכאורה תמוה וצ"ב מבחינה הלכתית, מהו ההיתר לכך וגם אם יש היתר הלכתי לכך - מהו ההסבר האתי/מוסרי לעשות כן?!

...עכ"פ, מכל הלין מבואר שכן היה נהוג אצל התנאים והאמוראים לנדוד מבתיהם לזמן זמנים טובא בלי להשאיר מזון ומחיה לבני ביתם.

וכך שאלו התוס' בד"ה 'הא לן' על שיטת רש"י וז"ל:

וא"כ לכא' מבואר שהייתה מח' בין האמוראים מהי הדרך הנכונה וגישת רוב האמוראים הייתה שערך לימוד התורה גובר על חובתו של הבעל לפרנס את משפחתו כפי שמוכח ממעשיהם שלהם.

ועוד קשה: אחר שנשא אשה היאך יצא חוץ למקומו ללמוד והלא הוא צריך לחזור אחר מזונות אשתו ובניו?!

ועל כן פירשו את הסוגיא באופן אחר ע"ש בדבריהם. מטרת המאמר היא סקירה קצרה של גישות שונות בקרב רבותינו הראשונים והאחרונים בפירוש גישת הש"ס לשאלה מהו היחס הנכון בין לימוד תורה לחובותיו של הבעל כלפי משפחתו. אך לא נדון כאן בשאלה מהו ההיתר ההלכתי והאתי של כל גישה.

¹ לא אתעסק בקושיית התוס', שלכא' קשה דמה בכך שנשא אישה אם הולך לא"י הרי עדיין נשאר בהרהורי עבירה

ובסוגיא זו תמה רבות בשו"ת חת"ס (חלק ה' חו"מ סימן ט) על עצם דעתו של ר' אביתר:

אכתי פש לן גבן, מה שעומד לנגדנו הא דר' אביתר בגיטין, וי"ו ע"ב. דקרי עליה: דההולכי ללמוד תורה למרחקי, ויתנו את הילד בזונה. וע"ש, תוס' ד"ה: ויתנו וכו'. ולמסקנא התם, אמר' ר' אביתר אסכים מאר' על ידו. וא"כ תקשי כל הני שהבאתי לעיל? ודבר תימה הוא לכאורה ומצוה ליישב!?

גישת החת"ס היא, שפשוט וברור לו שערך לימוד התורה תמיד גובר גם על חובותיו של הבעל כלפי משפחתו, ודעתו היא שאין לכך אף חולק בש"ס ובטח לא ר' אביתר שאמרו עליו שאסכים מריה על ידה.

לכן פירש את דבריו של ר' אביתר לא כביקורת, אלא כהצהרת צער שנתקיימה נבואת התוכחה של יואל שכתוצאה מהגלות שכפו עלינו העמים הוצרכנו לעזוב את בתינו כדי ללכת ללמוד תורה, והעוון של הפקרת המשפחה תוטל על משפחות העמים ועימם יובא הקב"ה בחשבון.

ובכך ביאר החת"ס שזהו עומק כוונת ר' אביתר בכך שלא שירטט את הפס' שציטט, כי אין כוונתו לומר שזהו משמעות הפס', אלא השתמש בפס' כמליצה בעלמא לתאר את המציאות השוררת בעולם כתוצאה מהגלות של עמ"י.

ד. גישות שונות

בניגוד לדברי החת"ס, יש ראשונים ואחרונים שהבינו את דברי ר' אביתר כפשטם וכביקורת על תלמידי חכמים שמפקירים את ביתם לצורך לימוד התורה, ואף פסקו הלכה למעשה כר' אביתר, כך משמע מהתוס' לעיל בסוגיא וכן בתוס' בגיטין שם, וכן משמע מדברי הריטב"א בקידושין². כך פסק למעשה גם הרב דוד פרידמן מקרלין בעל 'פסקי הלכות' בביאורו לרמב"ם, הל' אישות יד, טו:

נראה דזה דווקא שאינו צריך לעסוק בפרנסת אשתו שיש לו ממה להתפרנס אבל באין לאשתו ממה להתפרנס... אסור לו לצאת מביתו ללמוד ולהניח אשתו ובניו מוטלין ברעב... אפילו כשנונתת לו רשות לפרוש ללמוד תורה... עכ"ז אסור לו לעשות כן כמבואר בגיטין ו ע"ב... ואף שמצינו שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמששים עצמו אכזרי על בניו כעורב... צריך לומר דזה דווקא באדם שחשקה נפשו בתורה מאוד ותורתו אומנתו כדורות הראשונים ובביתו לא יוכל ללמוד כלל וגם זה הלכה היא ואין מורין בן...

² יש להעיר שגם החת"ס היה מודע לדברי ראשונים אלו וניסה ליישבם בדוחק עם גישתו ולפרש כוונתם באופן אחר.

הניעור כל הלילה, האם יברך ברכות השחר?

ר' איתן גרתי

איתא בשו"ע האר"י ז"ל "דע שכל מי שבלילה (ליל חג השבועות) לא ישן כלל ועיקר והיה עוסק בתורה - מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק" (משנ"ב תצד, א).

בסוגיה זו אין אנו עוסקים באדם שישן שנת קבע (לכל הפחות חצי שעה) על מטתו, שהוא ודאי מברך כל הברכות. עסקינו באדם שלא ישן כלל, ואם ישן - ישן בתנוחה עראית, כגון הניח ראשו על השולחן (אפי' ישן זמן רב) או ישן פחות מחצי שעה (אפי' ישן על מטתו). כל אלו בכלל הספק הם. הנידון בברכות אלו הוא האם היום החדש יוצר חיוב מחודש לברך או שהשינה היא היוצרת¹.

ברכת על נט"י -

- בני עדוה"מ: יטול ידיו בלא לברך (כפשט שו"ע ורמ"א ד, יג).
- בני אשכנז: לאחר עלוה"ש, יִפְנֶה לנִקְבֵּי וְאֵז יטול ידיים ויברך 'על נט"י' ואשר יצר' (משנ"ב ד, ל. תצד, א).

¹ ונפק"מ בניעור כל הלילה. כ"כ, באדם שישן שנת קבע ביום.

וכן פסק הגר"י זילברשטיין ב'חשוקי חמד' (כתובות סב ע"א), ע"פ איגרתו של ר' אביתר:

שאלה: רופא שמציעים לו לנהל בית חולים ורעיתו חוששת שהיא תקופח או שחינוך ילדיה יפגע מחמת העומס הרב שיוטל על בעלה. האם יקבל את המשורה המוצעת לו?

תשובה... ונראה דגם בענייננו כך, אם עקב העול הכבד של ניהול בית חולים, יפגעו זכויותיה, אין לקבל את המינוי בלי הסכמתה. וכן גם כאשר יפגע חינוך הילדים, אין לקבל את המינוי. משום שהחיוב לרפאות חולים לא מוטל דוקא על רופא זה, כי אם על הציבור כולו, מה שאין כן החיוב לטפל בחינוך ילדיו מוטל דוקא עליו לכן החינוך שלהם קודם. ושנינו גם במסכת גיטין (דף ו ע"ב) בני אדם העולים משם [מבבל], לכאן [לארץ ישראל], הן קיימו בעצמן ייתנו הילד בזונה ואת הילדה מכרו ביין. ומבארים שם התוספות, לפי שהן משתעבדים בשביל מזונות, והיינו בזונה, בשביל מזונות וכו', כלומר אין זה הגון לקפח את הבנים והבנות על מנת ללמוד תורה, וכך בענייננו.

ה. סיום ומסקנה

נחתום בדברי האדמו"ר מאונגוואר בשו"ת 'משנה הלכות' (שם):

ושמעתי בשם גאון א', שפעם אמרו לו תלמידיו שיש אברך בישיבה ולומד ממש תורה לשמה והוא ר"ל מחוסר לחם ממש וצריך לעשות משהו בשביל פרנסתו, והשיב שאינו אמת, ותמהו התלמידים, וחזרו שנית ואמרו שבעינינו ראו שאף פת לחם אין לו! והשיב הגאון מה שאמרתי שאינו אמת - היינו מה שאמרם שלומד תורה לשמה, וחז"ל מכחישים דבר זה שאמרו (אבות פ"ו מ"א) ר"מ אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד שכל העולם כדאי היא לו, נקרא רע אהוב אהוב את המקום אהוב את הבריות וכו', ונותנת לו מלכות וממשלה וכו', ומגדלתו ומרוממתו כעל כל המעשים, הרי לן ר"מ מכחיש את מה שאמרם שהוא לומד תורה לשמה.

ואמנם יש לדעת אשר אף שלפעמים יש קשיים בתחילת הדרך 'והיה ראשיתו מצער', אבל כאשר מתכוונים לשם שמים באמת ובתמים עוזר השי"ת 'ואחריתו יגה מאוד' וכדברי הרמב"ם שמזמין לו בעוה"ז דבר המספיק לו, והאמת עד לעצמו הוא שהרבה פעמים אמנם יושב הבעל באהלה של תורה אבל לבו בל עמו ולא נכנס כלל בגדר מה שכתב הרמב"ם "נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה'", ואברך כזה בודאי שלא עליו כתב הרמב"ם "הרי זה נתקדש קודש קדשים", ובכן ראשית כל יש לבדוק איך נראית שאיפתו בתורה אם הוא אכן מוכן ומזומן להקדיש חייו ולגייעת ולימוד התורה.

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון' וכדי שכל אדם יכריע בשאלה חשובה זו יש לו לחשבן היטב עם עצמו את מטרותיו בחיים והאם הוא באמת כנה עם עצמו או לא ושחלילה לא יעשה 'מלאכת ה' רמיה'. שנזכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת ורווחה אכ"ר.

אורח חיים

בהכוונת הרב רובינשטיין

א"י צ' לרוץ מיד כשעולה השחר ליטול ידיים, אלא ניתן להמשיך בלימוד, וסמוך לתחלת התפלה ליטול ידיים. כמו כן, לבני אשכנז, ניתן לחכות עד שיצטרכו לנקביהם ואז יטלו ויברכו (הליכות שלמה שבועות יב, ד).

ברכת על מצוות ציצית -

- בני עדוה"מ: לא שייך. מברכים רק על טלית גדול 'להתעטף'.
- בני אשכנז: אם מתעטף בטלית גדול, יכוון בברכה לפטור את הטלית-קטן שעל גופו (משנ"ב ח, מב; תצד, א). אם לא, ישתדל לשמוע מאחר. אם גם זה לא, אינו מברך.

ברכות השחר -

- בני עדוה"מ: יברך הכל. 'אשר יצר' רק לאחר שנפנה לנקביו (כה"ח מו, ט).
- בני אשכנז: יברך הכל, חוץ מ'המעביר שינה' ו'אלהי נשמה' שאותן ישמע מאחר (משנ"ב מו, כד).

על אף שביום רגיל יש לזוהר מאוד שלא ללמוד עד שיברך (שו"ע מז, א ומשנ"ב סק"ב), מ"מ בן אשכנז שהיה ניעור בלילה יכול להמשיך ללמוד אף בלא ברכה"ת עד שישמע הברכה מאחר (מנח"ש צא, א). נפק"מ גם בישיבתנו, בה אחד עומד על הבימה, מברך ומכוון להוציא את השומעים. בדר"כ מעמידים אותו זמן מה לאחר עלוה"ש – א"כ, ניתן להמשיך וללמוד עד שיברך. מאידך, בן עדוה"מ, יברך מיד בעלוה"ש (כה"ח תצד, ב).

עולם של ערבית לצאת י"ח ברכות התורה וללמוד מיד לאחר התפלה (משנ"ב מז, יג). עצה נוספת – אדם שיודע שבמהלך היום ישן שנת קבע, בבוקר כשמברך ברכות התורה, כיוון לפטור את עצמו בברכה רק עד שישן. כך לאחר שמתעורר משנת הצהרים יכול לברך ברכה"ת (דומה לביאור"ל ת, יד ד"ה ו"א. כ"כ, לשערי תשובה מז, יב), אך דעת הגריש"א לא היתה נוחה מעצה זו כיון שלא נזכרה במשנ"ב גבי ברכות התורה.

- בני עדוה"מ: לאחר עלוה"ש יברך, כיון שבמקום מנהג לא אמרינן סב"ל (בא"ח וזה"ב ג; כה"ח מז, כו; יחו"ד ג, לג; יב"א ה, ו).
 - בני אשכנז: לא יברך, אלא ישמע מאחר ומיד יאמר כמה פסוקים. אם אין מי שיוציאו יכוון בברכה 'אהבה רבה' בשחרית לצאת י"ח ברכת התורה, ולאחר התפלה ילמד מיד (משנ"ב מז, כח).
- אדם שהיה ניעור בלילה, אך ביום שלפני החג ישן על מיטה לפחות חצי שעה (רצוי וכדאי!), יכול לברך בעצמו בעלוה"ש (משנ"ב מז, כח).²

² ככלל יש לידע – אדם הישן שנת קבע בצהרים (לפחות חצי שעה על מיטה), ישנו ספק אם צריך לברך ברכות התורה (שו"ע מז, יא). בעלמא, העצה היא לכוון בברכת 'אהבת

הסירה הצאת

הבנים במעשה האב, עינם צרה לכל עובר ושב. וכך בחטאם להם מתים, ועוד שתי נשים לבד משאירים. לנשים אין שמחה ולא קורת רוח, התפרק בית אישה, אבד מנוח. ספגה היא האם עלבון אחר עלבון, הלך העושר ואיתו הגאון.

ותשמע היא בשוק כי תקומה יש בארץ ישראל, עם ישראל מתחיל להיגאל. יצאה מן המקום לקחה איתה את זיוה והדרה, פנתה היא לחזור אל מקומה מקדמת דנא. רות ונעמי יחדיו צועדות ורגליהן יחפות, לחזור ביחד אל היהודים בארץ האבות. ניסתה נעמי אותן להחזיר, מחמת הבושה שתהיה לה בעיר. התאמצה שלוש פעמים אותן לדחות, אך לא הכבידה יותר על הגירות. לא יהיו עוד בנים להם אמרה, ממני לא תבוא התשועה. לא קלים חייהם של הגרים, על מעשי העבר הם נענשים. גם אם כל חייהם לחזור רוצים, רגע אחד של אמת ואהבה והם יהודים.

למרות הקשיים וכל ההגבלות, רות חלק מהעם הנבחר רצתה להיות. לא נרתעה מארבע מיתות, אשר לאיש מעם ישראל עלולים לקרות. וכשהגיעו העירה רבה המהומה, היכן המשי והרקמה. כולם שואלים הזאת נעמי, לבושת הבלאות והעונוי. לשעבר פניה אדומים ממשתה ומאכל, היום פניה ירוקות ותתחלחל. כל היסורים באים והולכים, אבל העוני מוריד למעמקים. אותו היום דבר קרה, אשתו של בועז מסרה נשמתה. זאת הולכת וזאת באה, כך רוצה יודע סתרה. ויהי הימים ימי קציר שעורים, בהם למקדש את העומר מביאים.

מגילת רות פרק א

ר' יעקב אביעד דואני

היה זה דור אשר את שופטיו שפט, שם הדיינים לא יכלו לעשות משפט. אין תורה ולחם אין, וגם פרנס רע עין. ויעזוב הוא עיר ואם ביהודה, הלך לו אל ארץ מואב השנואה. עזב הוא המלכות, עקר לארץ נכריה. הגיע הוא למקום זימה וחטאים, ונאלץ לו ללכת הרחק אל הכרכים. שם, רחוק ממים ומעיינות, נאלצו הם לחזור אל העיירות. אבימלך העיקר ומשפחתו טפילה, לי העושר, הם ירבו התפילה.

אשתו נעימה מהמיוחסות שבעם, לא ידעה גורלה, ואחריתה נעלם. וימות אבימלך לאשתו נעמי, יש עושר, אך אלמנה היא. לא עבר זמן רב, והמשפחה התערבה לה בזרע מואב. הבנים מחלון וכליון נשאו נשים ממואב ובכך לילדיהם לא יהיה ייחוס לאב. אם אביהם חי לא היו עושים הדבר, להשאיר הנשים בדת הנכר. מה גרם להם להדבק בזרע מואב, על שעשו מעשיהם ושמו לעצמם את הזהב. משיח ה' יצא לו מן האחת, ומהשניה יבוא גלית אשר מגת. ממעשי ערלים גלית נולד, לא ידוע עוד מי הוא האב לבד. אך על ארבע דמענות על הפנים, זכתה גם עורפה לארבעה גיבורים. דוד ריוהו לה' בשירות ותשבחות, שמו נאה וגם הפעולות. וישבו שם בנכר כעשר שנים, מבלי עשות תשובה ולהציל חיים. למחלון נמחל ונולד לו בן זכר, לעומתו אחיו כליון, אחריתו רע ומו.

האחת עורפה כמו עגלה ערופה, והאחרת רות המרתעת עצמה מן העבירה. ערפה את עורפה הפנתה לחמותה, ורות ישרה בה היא דבקה. ברות זכה עגלון כצאצא, על שנעמד בשמוע מאהוד בן גרא את האזכרה. המשיכו

הסירה הצאת

ואלו אנשי המעלה, ראו את א-להי ישראל ועלו לגדולה.

בשונה מאחיהם, אשר במעמד נשגב זה לא נכחו בגופיהם.

אם כך כנראה, שבעת התקרבות חפצו שהא-ל שוב יראה,

וממילא בגדלם, קרבו לפנים ללא ציווי מבורא עולם.

לכן נכתב במותם, בקרובי אקדש; אלו המסולאים מפז וזכים בתומתם.

ורמז לזו הדרשה, בכתובת התולדות כאן בפרשה:

זימת נדב ואביהוא, ולאחר מכן 'ויכהן אלעזר ואיתמר' - הלא דבר הוא!

נדב ואביהוא

יעב"ץ

נדב ואביהוא, לשמע השמות יאמר האומר; דבר תמוה הוא.

מחד אמרה תורה, 'בקרובי אקדש' והם הם בני הבחירה,

ומאידך חטאו, כאשר להקריב אש זרה לפני ולפנים באו.

מדוע כה עשו, ומדוע נשתנו מאחיהם שלהקריב כך לא ניסו.

נראה שהתשובה, פשוטה במקרא ללא הרבה מחשבה.

במתן תורה, אמר הבורא למשה לעלות אליו ההרה.

ועמו במעמד עלו, אהרן הזקנים ושני הבנים האלו.